

Већ подугачак каталог неспретних и непрорачунатих потеза који обележавају српску политику на највишем нивоу пре неки дан, на састанку амбасадора Србије у иностраним престоницама, био је обogaћен још једним прворазредним гафом.

Обраћајући се дипломатским представницима своје владе на том „стратешком“ заседању, председник Борис Тадић изустео је следећу невероватну политичку директиву:

„У односима са БиХ има напретка, а ту имамо и обавезе. Српски парламент у будућности треба да усвоји резолуцију о Сребреници а да при том не занемари да усвоји резолуцију о свим злочинима током ратова деведесетих.“ [\[1\]](#)

Двосмисленост јесте стандардно обележје дипломатске праксе, и двосмисленост ове директиве стога донекле може бити разумљива када се узме у обзир „дипломатски“ контекст у коме је она била изречена. Међутим, ма колико да би се за неодређеност приликом вођења дипломатије могло рећи да је у неким тактичким ситуацијама врлина, на вишем, стратешком, нивоу она скоро без изнимке то није. Ако онај ко дипломатију води по крупним и суштинским питањима не зна шта хоће, где стоји и шта је спреман да безусловно брани, ако његови противници на сличан начин нису сигурни шта је за њега дискутибилно а шта је начело где компромиса и гипкости нема, ту је онда о дипломатији излишно и причати. Остаје само да се утаначе и спроведу услови предаје.

Ову стварност изванредно је уочио британски дипломата и искусни теоретичар дипломатске праксе, сер Харолд Николсон: [\[2\]](#)

„...*good* diplomacy means *certain* diplomacy: uncertain diplomacy, then as now, was, and is, always bad.“ [\[3\]](#)

Мада председник Тадић „вешто“ нека питања оставља недореченим, на пример о каквој је то сребреничкој резолуцији реч коју би српски парламент требало да усвоји, и мада је

та потенцијално горка пилула споља пошећерена утехом да би та резолуција била допуњена помињањем и неких других злочина, ваљда оних где су жртве били Срби, основну поруку коју председникова изјава окупљеним амбасадорима – и државама где су они акредитовани – емитује ипак није тешко дешифровати. Очигледно, реч је о гломазно насловљеној „Декларацији о обавезама државе Србије да предузме све мере заштите права жртава ратних злочина, а посебно жртава геноцида у Сребреници.“ Ту декларацију је у јулу 2009. године Народној скупштини Србије предложио посланик Жарко Кораћ. Значај и последице тог документа били су подробно анализирани у Новој српској политичкој мисли 28. јула 2009. године, у тексту „Сребреничка Декларација СДУ – опасан преседан за државу Србију.“ [\[4\]](#)

Није јасно шта се од тада променило. Шта се догодило да Декларацију, коју је тада предложио посланик Кораћ, који припада Социјалдемократској унији, једној минорној групацији која није способна да самостално пређе цензус и чији би чланови могли да одрже своју годишњу скупштину у телефонској говорници а да преостане још доста слободног простора, сада учини корисном и прихватљивом? Заправо, није се у том смислу променило ништа и та декларација је исто толико погубна сада као што је то била прошлог јула, када је ушла у скупштинску процедуру.

Кључна одредба те декларације је да држава Србија прихвата одговорност за наводни геноцид у Сребреници и обавезује се да убудуће оспоравање правних аката Хашког трибунала, којима се тај „геноцид“ утврђује, позитивним законским прописима прогласи за кривично дело. Дакле, да поједноставимо ствар, од тренутка усвајања Кораћеве декларације текст као што је овај више неће бити могућ, а његов аутор, за своје јеретичке ставове, био би изложен кривичном гоњењу. То би, наравно, било релативно најситнија од последица јер она би погодила само овог аутора и никога више. Читаоци овог текста прошли би неупоредиво горе. На основу таквог произвољног и чињенички потпуно неутемељеног „признања“ своје државе, они би постали мета баснословног захтева за одштету, који би износио милијарде евра. У поређењу са тим, версаљске репарације наметнуте Немачкој након Првог светског рата, сразмерно броју становника, изгледале би као „сића.“

Да подсетимо председника Тадића и посланике у Скупштини Србије на неке битне елементе у овој расправи преко којих они не би смели да пређу уколико желе да одговорно раде свој јавни посао.

1. Шта год да се фактички догодило у Сребреници у јулу 1995. ниједан валидни правни основ зашто би држава Србија, а то практично значи целокупно њено становништво, за

то прихватила одговорност и кривицу – не постоји. Једини међународно-правни форум који је у светлу могуће одговорности Србије то питање разматрао био је Међународни суд правде у Хагу (који нема везе са Хашким трибуналом) и то у тужби Босне и Херцеговине против Савезне Републике Југославије. У својој пресуди, Међународни суд утврдио је следеће:

А. Србија није одговорна за геноцид у смислу одредаба релевантне међународне конвенције;

Б. Србија није била укључена у пројекат да се изврши геноцид нити је подстрекавала на његово извршење; и

В. Србија није помагала у извршењу геноцида. [\[5\]](#)

На основу чега државно руководство Србије сада подстрекава Скупштину да у име свих грађана усвоји једнострану изјаву о кривици за дело за које је Међународни суд правде, највиша судска инстанца на државном нивоу у свету, Србију ослободио од сваке одговорности? Да ли је то чин који је допустиво извести мимо утврђених чињеница и правних обавеза, али на основу дискретних договора и политичке комбинаторике? Или тако нешто представља изузетно озбиљан корак, са далекосежним моралним, политичким и материјалним последицама за Србију, који би зато могао бити предузет једино на транспарентној и плебисцитарној основи, након опште и исцрпне друштвене расправе?

2. Имају ли државно руководство и посланици Србије појма о стању сребреничке дебате? Имају ли они икаквих чињеничких сазнања о томе која иду даље од плиткоумних медијских фраза на ту тему? Да размотримо и ажурирамо неке кључне параметре те дебате.

Чињеница је да од оног момента када се оголи емоционална реторика о Сребреници оно што остаје као материјални доказ званичне сребреничке приче стоји врло слабо. То се може свести на само две значајне компоненте: (1) форензички докази ексхумирани из различитих примарних и секундарних гробница у Сребреници, који су једини постојећи *с* *орпус*

delicti

масакра, и који зато морају бити полазна тачка за било какву смислену дискусију о природи догађаја и о његовим размерама и (2) сведочење незаобилазног сведока тужилаштва пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију, ветерана пет сребреничких предмета и, по сопственом признању, наводног учесника у стрељањима, Дражена Ердемовића, који је, ако је веродостојан, једини значајан

visu

et

auditu

сведок догађаја. Уколико би ови докази били оборени у великој мери, са релевантног емпиријског и судског становишта не би пуно тога остало од званичне приче о Сребреници.

Форензичким доказима бавио се др Љубиша Симић. [6] Доказни материјал који је он анализирао сам по себи није ништа ново, јер су га већ користили тужиоци Међународног кривичног суда за бившу Југославију у неколико судских процеса везаних за Сребреницу, од случаја Крстић па надаље. Једина новина је та да су сада први пут ти докази били подвргнути озбиљној (и немилосрдној) критичкој анализи. Др Симић је одрешито избегао лагодан приступ који су у односу на ове најважније доказе до сада практиковали стручњаци одбране. Привидно, постоји појединачни аутопсијски извештај за сваку жртву, и то наизглед врло коректан. Форензички експерти тужилаштва Међународног кривичног суда за бившу Југославију сваки од ових извештаја који се односи на одређену количину ексхумираних људских остатака називају „случај“. Ових „случајева“ има укупно 3.658. У вези са сваким „случајем“ постоји 10 до 15 страница материјала са аутопсије. Вештаци разних тимова одбране пред МКТБЈ до сада су преферирали да иду линијом мањег отпора, што се углавном сводило на насумичан одабир од по неколико десетина случајева као типичних примера, које би подвргли детаљнијој анализи. На основу такве насумичне анализе, они су затим указивали на дефекте тих појединачних аутопсијских извештаја, у настојању да на тај начин дискредитују форензичке доказе у целини. Недостатак оваквог приступа је очит: ако би се успешно довела у питање валидност само неколико десетина случајева, Тужилаштво би лако могло да учини уступак и сложи се да су се ту поткрале грешке. Међутим, оно би и даље инсистирало на томе да су преосталих неколико стотина (или хиљада) случајева довољно чврст доказ да се догодио масакр приближно потребних размера да се утврди геноцид.

Да би ускратио Тужилаштву тај аргумент (или да му га призна, уколико би анализа доказа потврдила тезу оптужбе), др Симић је темељно обавио тежак задатак који се састојао од пажљивог читања неких 30.000 страница форензичког материјала. Тај се материјал односио на преглед сваког појединог „случаја“ који су тужиоци Међународног кривичног суда за бившу Југославију до сада предочили као доказ у судским процесима који су се тicali Сребренице. Скромно речено, резултати његове анализе били су

веома интересантни.

Као прво, дошао је до закључка да се 3.658 пријављених „случајева“ никако не поклапа са постојањем 3.658 ексхумираних људских тела. Да се поклапа, то би, наравно, Тужилаштво довело бар на пола пута до чаробног броја од „8000 погубљених мушкараца и дечака из Сребренице“. Међутим, како је утврђено прецизном појединачном анализом, у форензичким доказима Међународног кривичног суда за бившу Југославију један извештај аутопсије не односи се увек на тело једне убијене или погубљене особе. У многим случајевима, извештај је састављен на основу само дела тела или чак једне кости. Поштено говорећи, Трибунал никада није изричито ни утврдио да сваки појединачни аутопсијски „случај“ представља по једно тело, али то је нешто што се прећутно подразумева. Трибунал никада није предузео ништа да то важно питање разјасни јавности, па је из тога настала основана заблуда. Ова заблуда, иако неизречена, у јавности је толико дубоко подсвесно укорењена да се лако може побркати са истином. [7]

Ово, међутим, ни у ком случају није крај изненађењима која су била откривена пажљивим проучавањем круцијалних (али до сада само површно испитаних) форензичких доказа Тужилаштва у случају Сребреница. Испоставља се да у отприлике 44 одсто „случајева“, или укупно 1.583, за које је Међународни кривични суд за бившу Југославију сачинио аутопсијске извештаје, не само да не постоји ништа налик на комплетно тело из чега би се могли изводити веродостојни форензички закључци [8], већ да је по среди нешто далеко проблематичније. Оно што се назива „случајем“ може се састојати од фрагмента тела, често само једне једине кости, а из тога уопште није могуће изводити било какве валидне форензичке доказе. У ствари, чак и форензички стручњаци тужилаштва су у својим белешкама признали да се у 92,4 одсто извештаја из ове категорије који се односе на делове тела кључна ставка „узрок смрти“ не може утврдити. Зачудо, неспособност стручњака Тужилаштва, коју они сами отворено признају, да професионално утврде узрок смрти у приближно пола ексхумираних случајева изгледа да је нешто што чланове већа Међународног кривичног суда за бившу Југославију нимало није забрињавало. То их уопште није спречило да донесу налаз, за који сада знамо да је без чињеничког упоришта, да је заиста било погубљено баш онолико жртава колико је Тужилаштво у својим оптужницама тврдило да је погубљено и да се тај злочин догодио тачно на начин како Тужилаштво то тврди.

Анализа др Симића такође показује да нешто преко 50 одсто ексхумираних остатака на којима је могуће извести неке форензичке закључке ипак не даје једнозначну слику и да чак ни они неопходно не подржавају тезе Тужилаштва. Неоспорно је да су 442 тела која су пронађена са повезима преко очију и/или везаних руку били жртве погубљења. Али и у другим категоријама налазило се на стотине жртава које свакако такође изискују мало

пажљивију анализу. Посмртни остаци тела са раном од метка (њих 655) могли би се подударати са хипотезом о погубљењу, али за то не постоји чврст доказ. Чак је и један део њих могао да страда у борбеним дејствима. Што се тиче посмртних остатака (њих 477) на којима су евидентне ране не само од метка већ и од металних делића, или само ових других, све у свему, логички посматрано, код ових врста рана могућност погубљења може се у потпуности искључити. За њих је много вероватнија претпоставка да су били убијени у борби. И на крају, постоје тела (њих 411) чије стање, ни у ком случају, не дозвољава формулисање убедљиве претпоставке ни о једном могућем узроку смрти.

Ако саберемо број жртава које су биле везане и имале повез преко очију (442) и оне који имају само ране од метка (655) што је бар конзистентно са теоријом о погубљењу, иако је само по себи не доказује – долазимо до укупног броја од 1.097 потенцијалних жртава чије су стање и врста ране у време ексхумације били у складу са хипотезом о погубљењу. Али, то је ипак мање од једне трећине „случајева“ форензичких доказа које води Тужилаштво Међународног кривичног суда за бившу Југославију, и далеко је мање од званичне бројке од 8.000 жртава.

Др Љубиша Симић је такође спровео и контролну анализу како би са највећим могућим степеном сигурности утврдио укупан број жртава из 13 ексхумираних масовних гробница у Сребреници, без обзира на друге релевантне факторе. Он је одабрао једноставну методу: преброје се све десне и леве бедрене кости, које су најчвршће компоненте костура. [9] Када су биле упарене, бедрене кости су дале коначан број од нешто испод 2.000 жртава (1919), [10] што је за око 6.000 мање од цифре од 8.000 која се мора прописно документовати уколико се жели одржати званична верзија о догађајима у Сребреници. При томе, наравно. За само један део ових жртава (тј. они са повезима, њих укупно 442) може се скоро непобитно утврдити да су биле погубљене.

Било би врло корисно ако би председнику Тадићу и посланицима Народне скупштине Србије неко јавио да анализа форензичких доказа коју је урадио др Симић из темеља мења услове и параметре расправе о Сребреници. Више се неће моћи наводити измишљени бројеви, који су без упоришта у физичким доказима. Нити се смеју писати, предлагати и усвајати државне декларације које се темеље на тим измишљеним бројевима и подацима.

Ако тихо сведочанство у виду ексхумираних људских остатака у целини не помаже званичној причи о Сребреници, [11] судско сведочење главног сведока Дражена Ердемовића још мање јој је од помоћи. Ердемовић је бизарни ратни *passepourtout*

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 12 јануар 2010 19:52

који је током сукоба у БиХ служио у војскама свих етничких група и који је на крају завршио као припадник такозваног 10. диверзантског одреда ВРС. Јединица ВРС у којој је Ердемовић служио, у време када је наводно учествовао у сребреничком масакру, сама је по себи врло чудна. Иако је 10. диверзантски одред наводно био у командном саставу ВРС, недостају тачне информације о вишој војној јединици или команди којој је био подређен. Иако је у великој мери био умешан у убијања у Сребреници, изгледа да 10. диверзантски одред нема јасно одређено место у било каквом борбеном распореду. То је била нека врста јединице за специјалне операције која ускаче и повлачи се по потреби. Подједнако чудан био је и састав те јединице. Усред етничког сукоба који је обележавала изузетна нетрпељивост и узајамна окрутност, ова јединица је изгледа била уиграни мултинационални тим спремних убица у чијим су редовима били заступљени припадници свих босанских зараћених страна, Срби, Хрвати и Муслимани, па чак и Словенци!

[\[12\]](#)

Само да се зна, сам Ердемовић био је Хрват који је служио у војсци босанских Срба.

Ови необични детаљи, сасвим разумљиво, привукли су пажњу Жерминала Чивикова, дугогодишњег новинара медијске куће *Дојче веле*, који случајно живи у Хагу и који је често присуствовао судским процесима вођеним пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију, поготово док је још трајало суђење Слободану Милошевићу. Подстакнут неким бизарнијим елементима Ердемовићевог сведочења, Чивиков је почео да поставља озбиљна аналитичка питања. Резултат је његова књига под називом *Der Kronzeuge*

[\[13\]](#)

чији је сажетак био прочитан на међународном симпозијуму на тему Хашког трибунала и Сребренице који је у априлу 2009. године у сарадњи са Руском академијом наука наша невладина организација одржала у Москви.

Чивиков методички набраја све недоследности Ердемовићевих исказа и тврдњи, на које се само може гледати са неверицом. Једна таква тврдња је да су на стратишту Пилице Ердемовић и његова јединица успели да погубе око 1.200 затвореника за само пет часова. С обзиром на начин и на темпо убијања, како их је описао Ердемовић, Чивиков је израчунао да би за такав задатак био потребан скоро један дан. На крају је ексхумација масовне гробнице у Пилицама, коју је обавио форензички тим тужилаштва, открила остатке само 137 потенцијалних жртава, од којих 70 са повезима, што би указивало на заробљенике. И још једанпут, чланови већа Међународног кривичног суда за ратне злочине у Хагу прихватили су без поговора доказе веома дискутабилног квалитета, али са непосредним утицајем на правне, моралне и политичке размере питања Сребренице. Да напоменемо још једном да је Ердемовић кључни непосредни сведок тужилаштва и да је наводни учесник инкриминишућих догађаја. Уједно, он је и једини непосредни

извршилац против којег је подигнута хашка оптужница, упркос чињеници да је он лично именовано још неколико њих. Велики део званичне приче о Сребреници зависи директно од његовог кредибилитета.

Нема сумње да је у јулу 1995. становништво Сребренице претрпело значајне људске губитке. Уз погубљења затвореника, којих је сигурно било, постојао је још један количински можда важнији узрок демографских губитака међу становништвом које се налазило у енклави у јулу 1995. године. То је било десетковање мешане војне и цивилне колоне 28. дивизије муслиманске војске која се из Сребренице повлачила на територију око Тузле, коју су контролисали муслимани. То је удаљеност од око 60 километара, коју је требало прећи под борбеним условима и преко тешког планинског терена.

Губици ове колоне, која је на почетку повлачења бројала између 12.000 и 15.000 људи а која је током вишедневног повлачења према Тузли у заседама и борбама изгубила неколико хиљада припадника, детаљно су обрађени и доступни су на интернет страници Историјског пројекта Сребреница. [\[14\]](#) Позивајући се на изјаве које су властима дали преживели припадници колоне одмах након што су стигли у Тузлу и користећи процене међународних посматрача на лицу места, показује се да је постојао још један и до сада увелико занемарен аспект демографских губитака на сребреничком ратишту у јулу 1995. године. Важност овог открића није у томе што умањује људску трагедију, већ што доприноси да се тај аспект људске трагедије исправно сагледа.

[\[15\]](#)

Огромни губици које је при повлачењу претрпела ова мешана војно-цивилна колона, колико год они били велики и жалосни, у потпуности су законити са становишта ратног права. Зато је недопустиво, под било којим околностима или изговорима, поистовећивати их са погубљењима, која уистину представљају кажњив ратни злочин.

Да ли стварна чињеничка позадина догађаја у Сребреници у јулу 1995. године икоме даје за право да у име српске државе и њених грађана прихвата одговорност за један гнусни злочин?

Не, јер пре свега дискутибилни су димензије и правна квалификација тог злочина. Ниједан битан елемент тог догађаја, ни после деценије и по, није поуздано утврђен ни разјашњен. При томе, на територији државе која би, по препоруци њеног највишег државног руководства, требало да у име својих грађана добровољно прихвати одговорност за злочин за који је Међународни суд правде одбио да Србији припише кривицу, слободно се крећу особе које су осумњичене за непосредно учешће у том злочину, чији је прст био на обарачу када су муслимански заробљеници били стрељани.

Непромишљена препорука председника Тадића

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 12 јануар 2010 19:52

Иако се зна ко су, њих нико не узнемирава, али се од грађана Србије очекује да прихвате моралну и материјалну одговорност за злочин са којим нико од тих грађана нема ни најмање везе.

(Аутор је председник холандске невладине организације „Историјски пројекат Сребреница“.)

---

[1] *Вечерње новости*, 5. јануар 2010.

[2] Sir Harold Nicholson, 1886–1968. Британски дипломата, писац и политичар.

[3] Harold Nicholdson: *The Great Victorians*, 1932. Essay on Canning. „Да би била добра, дипломатија мора бити одређена. Тада (у Канингово доба – прим. аутора), као и сада, дипломатија која је неодређена увек је лоша.“

[4] <http://www.nspm.rs/istina-i-pomirenje-na-ex-yu-prostorima/srebrenicka-deklaracija-sdu-opasan-presedan-za-drzavu-srbiju.html>

[5] <http://www.icj-cij.org/docket/files/91/13687.pdf>

[6] Др Љубиша Симић, *Forensic analysis of post-mortem reports*: http://www.srebrenica-project.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=18&Itemid=16

[7] Ово је пример начина на који Трибунал суптилно манипулише кључним чињеницама, пружајући себи могућност, ако би икада, као сада, били ухваћени на делу да могу одговорити да они тако нешто никада нису ни тврдили! Формално, то је тачно, али они нису учинили ништа ни да разјасне корисну заблуду коју су сами створили.

[8] „Веродостојно” се у овом случају односи на способност да се пруже одговори на питања о узроку и начину смрти.

[9] Пошто људски костур има преко 200 костију различитих облика и величина, оне лако могу послужити да се створи слика о више особа него што их је у ствари било. Али, пошто свака особа има само две бедрене кости, број упарених бедрених костију нам даје изузетно поуздан податак о укупном броју појединачних особа, свдећи манипулације приликом бројања на минимум.

[10] Пронађено је мало више левих бедрених костију (1.923), што значи да је четирима недостајао десни пар, а уз то је пронађено и 28 фрагмената бедрене кости.

[11] Под овим се мисли на догматско инсистирање на тврдњи да је 8.000 људи било постројено и побијено, иако се, наравно, десио масакр заробљеника, значајних али неупоредиво скромнијих димензија.

[12] Сведочење Дражена Ердемовића у предмету Тужилаштво против Поповића и других, Међународни кривични суд за бившу Југославију, 7. мај 2007. године. У свом сведочењу, Ердемовић је именовao своје саборце и саучеснике, чланове одреда. Према томе, добро се зна ко су, па чак и где се налазе, али се још није отворила истрага о улози ових директних починилаца ужасних злочина. Ово је још једна у низу необјашњених сребреничких аномалија.

[13] Жерминал Чивиков *DerKronzeuge* [Крунски сведок], Издање Brennpunkt Osteuropa, 2009.

[14] Види „Анализа губитака муслиманске колоне услед минских поља и борбених дејстава“, http://www.srebrenica-project.com/sr/index.php?option=com_content&view=article&id=63:2009-08-10-15-58-57&catid=12:2009-01-25-02-01-02

Пише: Стефан Каргановић
уторак, 12 јануар 2010 19:52

---

[15] Треба се присетити да је у својој анализи података добијених са тела ексхумираних из масовне гробнице др. Љубиша Симић идентификовао на стотине случајева са типом ране (од метка или металног фрагмента или само ових других) које одговарају ранама задобијеним у борбеним активностима, али које не подржавају тезу о погубљењима. То чврсто указује на чињеницу да су жртве из обе категорије сахрањиване заједно, без разлике, и да се Међународни кривични суд за бившу Југославију није нимало трудио да их раздвоји, или, што је подједнако важно, да направи правну разлику међу њима, што су, као судска институција, имали обавезу да учине.